

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційне дослідження Федоренко Олени Георгіївни
**„Формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів
технологій засобами інформаційно-комунікаційних технологій”**,
представленого на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних
наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність. Якість освіти набуває все більшого значення в сучасному світі: суспільство з якісною освітою є успішним, інтелектуальним, стабільним, динамічно розвивається.

Сучасний учитель технологій повинен бути готовим до сприйняття та застосування інноваційних освітянських ідей, здатним постійно оновлювати свою освіту відповідно до стрімкого розвитку виробництва та сфери послуг, інформаційно-комунікаційних технологій, використовувати сучасні моделі та засоби навчання, знаходитися у творчому пошуку. Такі якості майбутнього вчителя повинні формуватися підчас навчання у вищій та розвиватися у щоденній учительській праці.

Із огляду на це, вважаємо актуальним дослідження Федоренко Олени Георгіївни, мета якого – обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів технологій засобами ІКТ.

Дослідження здобувача виконано в рамках теми кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет” – „Інноваційні технології в технологічній освіті майбутніх учителів технологій і учнів загальноосвітньої школи”, відповідає завданням Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки (модернізація змісту освіти, інформатизація освіти).

Найбільш істотним результатом дисертаційної роботи Федоренко О.Г. є обґрунтування педагогічних умов формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів технологій засобами ІКТ.

До основних результатів дослідження, які мають ознаки *наукової новизни*, треба зарахувати те, що: автором *уперше*:

визначено педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів технологій засобами інформаційно-комунікаційних технологій, до яких авторка відносить: підвищення мотивації майбутніх учителів технологій до самоосвітньої діяльності засобами ІКТ; збагачення форм і методів самоосвітньої діяльності майбутніх учителів технологій засобами ІКТ; методичне забезпечення організації та проведення самоосвітньої діяльності із залученням засобів ІКТ; освоєння майбутніми вчителями технологій алгоритму використання ІКТ в самоосвітній діяльності;

– уточнено та конкретизовано поняття „самоосвітня компетентність майбутніх учителів технологій, критерії та показники її сформованості;

– подальшого розвитку набули положення щодо удосконалення організаційних форм фахової підготовки майбутніх учителів технологій до самоосвітньої діяльності.

Заслуговує на увагу практичне значення дисертаційного дослідження, яке полягає в удосконаленні, на основі визначених педагогічних умов формування самоосвітньої компетентності, програми та методичного забезпечення навчальної дисципліни: „Сучасні комп'ютерні комунікації“; у створенні та впровадженні навчально-методичного комплексу до авторської навчальної програми дисципліни „Сучасні інформаційні технології в навчанні“ для майбутніх учителів

технологій; в удосконаленні змісту дисциплін методичного циклу професійної підготовки майбутніх вчителів технологій.

Ступінь обґрунтованості використаних методів, отриманих результатів та положень. Проведений аналіз тексту автореферату та дисертації Олени Георгіївни Федоренко, змісту її наукових публікацій дає підстави для висновку про наукову обґрунтованість отриманих здобувачкою результатів.

Здійснений авторкою аналіз наукових праць з проблеми дослідження, нормативних документів та сучасного стану підготовки учителів технологій, дозволив їй виявити низку суперечностей та спрямувати дослідження на їх усунення.

У роботі чітко визначений науковий апарат. Відповідно до теми дисертаційного дослідження його *об'єктом* обрано процес професійної підготовки майбутніх учителів технологій у ВНЗ; *предметом дослідження* є педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів технологій засобами інформаційно-комунікаційних технологій в процесі їх професійної підготовки, а поставлена *мета* полягає у обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів технологій засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Робота складається зі вступу, 3-х розділів, які написано послідовно, науковою мовою; кожен розділ містить висновки. Дисертантка опрацювала достатню кількість наукових джерел: список використаних джерел складається з 289 найменувань, з них 13 джерел – англійською мовою.

У першому розділі в історичному контексті розглядається проблема формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів, особливості підготовки учителів технологій, визначено структуру самоосвітньої компетентності майбутніх учителів технологій,

акцентуються увага на інформаційно-комунікаційних технологіях, які виступають засобом формування вищезазначеної компетентності.

Грунтуючись на роботах попередників, автор визначає в структурі такої компетентності 4 компоненти: *мотиваційно-ціннісний* (розуміння майбутніми вчителями технологій ціннісних орієнтації, усвідомлене бажання до саморозвитку, сформованість потреби систематичної навчальної діяльності, розвинуті пізнавальні та пошукові мотиви, спрямованість на інтелектуальний саморозвиток); *організаційний* (цілеспрямованість, сконцентрованість, самокерування, раціонального планування та організація самоосвітньої діяльності – вибір форм, прийомів, джерел самоосвіти); *процесуально-інформаційний* (функціональність знань, умінь, навичок та їх самостійне вдосконалення, володіння інформаційно-пошуковими, навчально-інформаційними та технологічними вміннями); *контрольно-рефлексивний* (самоаналіз та самооцінка, самоконтроль та саморегуляція, рефлексія, порівняння досягнутих результатів з наміченими, критичний аналіз результатів самоосвіти).

Цілком слушно автор обирає та характеризує засоби ІКТ, які найбільш сприяють формуванню цієї компетентності: відкриті освітні ресурси, дистанційна освіта, масові он-лайн відкриті курси, хмарні технології і. т. і.

Другий розділ дисертації присвячений обґрунтуванню методологічних підходів до проблеми дослідження, в ньому також визначено критерії сформованості компетентності, наведено результати констатувального експерименту.

У своєму дослідженні авторка обрала низку методологічних підходів, як-от: діяльнісний, компетентнісний, інформаційний, інформологічний, що видається нам доцільним.

Імпонує те, що дослідження широко апробовано у 4-х педагогічних університетах України, а саме: ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет” (м. Слов’янськ), Бердянський державний педагогічний університет, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. На різних етапах дослідження до нього було залучено достатню кількість студентів (444 студенти) і викладачів ВНЗ (42). Дисертаційна робота О.Г.Федоренко відрізняється також достатньою апробацією її результатів на міжнародних та всеукраїнських конференціях і семінарах у Кривому Розі, Києві, Херсоні, Севастополі, Бердянську, Слов’янську.

У третьому розділі авторка достатньо переконливо презентує обґрунтування педагогічних умов формування самоосвітньої компетентності майбутнього вчителя технологій та експериментальну перевірку їх впровадження.

Авторка виокремлює 3 рівня сформованості самоосвітньої компетенції: високий, достатній, низький; визначає 4 критерії оцінки обраних рівнів.

Серед достатньо традиційних умов, як-от: підвищення мотивації майбутніх учителів технологій до самоосвітньої діяльності засобами ІКТ; збагачення форм і методів самоосвітньої діяльності майбутніх учителів технологій засобами ІКТ; методичне забезпечення організації та проведення самоосвітньої діяльності із залученням засобів ІКТ; насамперед привертає увагу досить нестандартне формулювання останньої умови, а саме освоєння майбутніми вчителями технологій алгоритму використання ІКТ в самоосвітній діяльності (персонального навчального плану за С.Далі із використанням ІКТ). Цей план має наступні етапи: мета та результат навчання, термін закінчення та обсяг часу, визначення з навчальними матеріалами, створення навчального

оточення, пошук довіреної людини, щоб ділитися результатами навчання, пошук наставника, і останній – самостійне навчання.

Заслуговує на увагу структурно-функціональна модель формування самоосвітньої компетентності майбутніх вчителів технологій засобами ІКТ, наведена на рис.3.1 (с.152) дисертації.

Експериментально-дослідна робота проводилася здобувачкою протягом 3-х навчальних років. Отримані дані опрацьовано традиційними методами математичної статистики, серед яких такі: описова статистика, критерій Пірсона χ^2 , критерій Фішера, які довели статистичну значущість отриманих результатів.

Роботу доповнюють додатки, в яких представлено методичний інструментарій дослідження (тести структури самоосвітньої діяльності, здатності для самоосвіти, карти самооцінки готовності студентів до самоосвітньої діяльності тощо), програми розроблених курсів.

Заслуговує на увагу розроблена авторська програма дисципліни «Сучасні інформаційні технології в освіті» та відповідне навчальне методичне забезпечення. До тем курсу входять такі: основи взаємодії відкритих систем; комп'ютерні мережі, сервіси, та служби; системи пошуку, агрегації інформації; хмарні технології; системи дистанційного навчання. Курс супроводжує відповідне забезпечення в системі Moodle та група Google+. Слушним є те, що студенти, в рамках курсу створюють власні міні-дистанційні курси з обраної тематики.

Дисертаційну роботу оформлено згідно з чинними вимогами. Основні положення дисертаційного дослідження Олени Георгіївни знайшли повне відображення в її публікаціях, кількість яких відповідає існуючим вимогам, а саме 13 публікацій, з яких 6 – у фахових виданнях України, та 1 у закордонному виданні. Автореферат дисертації цілком відбиває основні її положення, його зміст і оформлення також повністю відповідають чинним вимогам.

Отримані дисертантом результати можуть бути використані у підготовці майбутніх учителів технологій у ВНЗ України, зокрема в процесі змішаного очно-дистанційного навчання студентів відповідної спеціальності ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»; студентів інших педагогічних спеціальностей ВНЗ України, в системі післядипломної освіти.

Зауваження та побажання. Позитивно оцінюючи дослідження Олени Георгіївни Федоренко в цілому, висловимо деякі зауваження та побажання дискусійного характеру:

1. При побудові моделі самоосвітньої компетентності майбутніх вчителів технологій бажано б розглянути не тільки структурні її компоненти, а й функції: адаптаційну, антиципації (передбачення), гносеологічну, аксіологічну та ін.
2. Що стосується визначення самоосвітньої компетентності (с.7). Це скоріш не свідома педагогічна діяльність, а інтегрована здатність особистості, яка проявляється в розумінні необхідності постійного оновлення власних професійних компетенцій.
3. Дисертація значно виграла б, якщо б авторка у процесі впровадженні умов (с.12, автореферат) розглянула не окремі курси «Сучасні комп'ютерні комунікації» та «Сучасні інформаційні технології в освіті», а й інші дисципліни (психолого-педагогічні, спеціальні), на матеріалі яких можна формувати та розвивати самоосвітню компетентність майбутніх учителів технологій.
4. Доцільно було б чіткіше описати четверту умову – алгоритм використання ІКТ в самоосвітній діяльності в авторефераті та дисертації, а також шляхи впровадження цієї умови в навчальний процес підготовки вчителів технологій.
5. У додатках можна було б ширше презентувати розроблені курси за рахунок наведення прикладів робіт, завдань, фрагментів доробок студентів і т. і.
6. В дисертації є окремі помилки оформлення (зокрема, в ініціалах науковців, списку використаних джерел та ін.).

Зазначимо, що зроблені зауваження та побажання ніякою мірою не знижують наукової цінності проведеного дослідження. Зміст роботи свідчить про те, що всі поставлені завдання дисертантка в ході дослідження виконала.

Аналіз змісту дисертації, автореферату і публікацій О. Г. Федоренко дає підстави для висновку, що дисертанткою отримано нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, що є суттєвим внеском у подальший розвиток теорії та методики професійної освіти, використанні інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці майбутніх вчителів технологій.

Отже, дисертаційна робота „Формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів технологій засобами інформаційно-комунікаційних технологій” є самостійною, завершеною науковою роботою, відповідає пп. 9, 11, 12, 13 „Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (із змінами, внесеними згідно з постановами КМ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р.), а її авторка – Федоренко Олена Георгіївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти.

Офіційний опонент
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри фізико-технічних систем
та інформатики
ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»

Л.Ф.Панченко

Л.Ф.Панченко

Учений секретар

Г.П.Щука

Г.П.Щука